

Artikel 9. Is redzaamheidslezen een oplossing voor dyslexie?

Onjuist uitgangspunt

Het huidige denken en handelen m.b.t. het lezen en dyslexie is gericht op de gedachte dat goed lezen **snel lezen** is. Die gedachte heeft voor veel tijdverspilling, demotivatie en geploeter gezorgd. Die nadruk op het snel lezen begon in 1972 bij het verschijnen van de EMT (de Brus) en gaat tot vandaag door. Ongeveer 7000 kinderen doen daar echter niet meer aan mee en lezen volgens de principes van het redzaamheidslezen.

In dit artikel wordt in het kort aangegeven wat redzaamheidslezen is en welke bijdrage het levert aan het verminderen van dyslexie en de vervelende beleving van de leesproblemen.

De witte vlinder

Bron: <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/01/31/hoe-we-ze-weer-aan-het-lezen-krijgen-a3988900>

48 woorden in zeventien seconden: ‘Een nieuw record!’

„Are you ready?“, roept meester Berrie van den Bovenkamp. „Drie twee een: go!“

De 23 leerlingen van groep vijf van openbare basisschool De Witte Vlinder dreunen zo snel mogelijk rijen woordjes op. „Yogaleraar, conclusie, Russisch, bureau-agenda, origineel, paprikachips.“ Van den Bovenkamp probeert lezen leuk te maken. Door de *Voice of Reading*, bijvoorbeeld. „Zitten er drie leerlingen op een kruk met hun rug naar de klas terwijl klasgenootjes voorlezen. De leerlingen op de krukken draaien zich om als ze het mooi vinden.“ Maar ook door wekelijkse *battles*: wie het snelst 48 woorden hardop kan lezen heeft gewonnen. De winnaars moeten vervolgens tegen de winnaars, de verliezers tegen de verliezers. Van den Bovenkamp: „Zodat iedereen een keertje kan winnen.“

Toch scoort De Witte Vlinder bovengemiddeld goed bij lees-Cito’s.

Inleiding

Sinds 1972

In 1972 verscheen de EMT (oftewel de Brus) en bij de instructie op die woordleestoets werden kinderen aangespoord om vlug te lezen. Later bleef de toetsinstructie **vlug** bij de afname van de DMT aanwezig en geleidelijk is die instructie veranderd en kregen kinderen de opdracht snel te lezen.

Bij de ontwikkeling van Veilig leren lezen is hetzelfde te bespeuren. Eerst ging het vooral om de kwaliteit van het lezen, maar later kwam daar ook toetsinstructie van de methodegebonden toetsen bij met de *vlug-instructie* die geleidelijk ook werd gewijzigd in o.a.: SNEL.

Zo leerden kinderen en leerkrachten langzamerhand dat **snel** lezen goed lezen is. Als het lezen niet goed gaat bij de kinderen worden ze door de zorginstellingen ook weer met allerlei toetsen geconfronteerd waarbij de nadruk ligt op: snel.

Niet functioneel

Snel lezen is niet functioneel. Je hoeft nergens in het leven snel hardop te kunnen lezen als je geen notaris bent. Het is dan ook discutabel dat snel lezen de norm is geworden. Bijna 50 jaar doen we dat al en nu is het de tijd om daar mee te stoppen. Dat blijkt niet mee te vallen. Op de dyslexiecongressen die ik recentelijk gevolgd heb, vierde het old-schooldenken hoogtij en hoorde ik Verhoeven verheugd vertellen over een onderzoek op het gebied van het racelezen en dat kinderen daar zo fijn en zo veel sneller door zijn gaan lezen. De vraag of dat snel lezen nu wel de juiste invalshoek is, werd helemaal niet gesteld in de wetenschap en ook al niet door instituten als het NKD en het SDN.

Toch hebben veel leerkrachten en ouders er al langere tijd moeite mee. In 2018 is het gelukt om toestemming te krijgen om een alternatief te ontwikkelen. Dat alternatief is

het redzaamheidslezen. Tik maar eens in google woorden als racelezen, dan is te zien dat het nog veel voorkomt en zie ook het stukje hierboven dat in het NRC heeft gestaan.

Het redzaamheidslezen

Redzaamheidslezen is lezen dat gericht is op de vraag hoe je kinderen kunt leren lezen met als doel een leesvaardigheid waarmee ze zich in het dagelijks leven kunnen redden. De vraag is: welke leessnelheid moet je minimaal hebben om je te kunnen redden. Dat betekent dat het niet meer de vraag is of een kind een A, B, C, D, of E scoort, maar de vraag is of het kind een bepaald criterium kan behalen. Nu zegt men wel dat een kind onder het gemiddelde de scoort en dat is dan zwak. Daarbij denkt men dat als je onder het gemiddelde scoort dat je dan leesproblemen hebt. Bij het redzaamheidslezen komt het voor dat kinderen onder het gemiddelde scoren, maar nog wel

Redzaamheidslezen

Vorig schooljaar hebben wij u mede gedeeld dat wij meedoen met een pilot leesvaardigheid. Deze pilot wordt geleid door Luc Koning. Tijdens deze pilot komt de focus van het lezen te liggen op gewoon lezen, nauwkeurig lezen en met begrip. Niet racen bij het lezen, maar rustig lezen wat er staat!

Het project is gestart met de kinderen die nu in groep 4 zitten. Zij worden gedurende de basisschoolperiode gevolgd. In het kader van het project wil Luc Koning alle scholen een keer bezocht hebben.

Donderdag 13 februari zal hij bij ons op school te gast zijn en met de kinderen uit groep 4 gaan lezen.

De ouders van de huidige groep 3 krijgen vandaag een brief mee met uitleg over dit project.

redzaam lezen. De norm van het redzaamheidslezen is het uitgangspunt dat je een volde (lees: redzaam) leestempo hebt als je één woord per seconde leest.

Bij de DMT moet een kind op kaart 1 minimaal 60 woorden in een minuut kunnen lezen, op kaart 2 eveneens 60 woorden en omdat het op kaart 3 om meerlettergrepige woorden gaat, is daar de norm 50 woorden. Dat betekent dat het eindcriterium voor het einddoel van het redzaamheidslezen 170 woorden is. Dat betekent dat redzaamheidslezen niet zomaar wat lezen is, er moet ook een sprake zijn van een minimale leesvaardigheid.

Probeer het maar eens

Leg die drie DMT-kaart maar eens naast elkaar op tafel en probeer met een beetje oefenen/experimenteren te komen op het tempo van 1 woord per seconde. Lees de drie kaarten met een snelheid van totaal 170 woorden in drie minuten. U zult dan zelf ervaren dat 170 echt geen traag lezen is. Toch vraagt het Cito medio groep 8 minimaal om 270 woorden van de kinderen.

Kijk ook eens naar de norm van M8. Die norm voor een E is 214 woorden. Dat is behoorlijk snel lezen en toch krijgt een kind de E-kwalificatie en denkt men in het voortgezet onderwijs dat er een kind met dyslexie de school binnenkomt.

De kenmerken van het redzaamheidslezen

1. de DMT wordt anders afgenomen. De kinderen krijgen niet meer de opdracht snel te lezen, maar nauwkeurig te lezen. Die instructie is voorgedaan en op een filmpje kunt u dat zien. Zie deze link: <https://www.redzaamheidslezen.nl/>
2. Kaart 3 van de DMT is veranderd omdat de huidige kaart 3 is een ongeschikte kaart is voor groep E3 en M4.
3. Er zijn andere normen en een andere ontwikkelingsgrafiek om de ontwikkeling van de kinderen te kunnen beoordelen.
4. Bij het gebruik van leesmethoden wordt uit die methode het racelezen verwijderd.
5. De kinderen leren aan de hand van focuslessen de voordelen van gewoon lezen, de rol van de woordenschat tijdens het lezen en ze leren te visualiseren wat ze gelezen hebben.
6. Voor de kinderen met leesproblemen is er een speciale versie ontwikkeld van de DMT-oefenmap.
7. We doen ook wel aan herhalend lezen, maar zonder stopwatch.
8. De kinderen hebben een portfolio om hun eigen leesontwikkeling te kunnen volgen.
9. Bij iedere leesfout wordt stil gestaan.
10. De leesprestatie van een kind wordt niet omgezet in een niveau, maar in een onderwijshulpvraag.

Binnen het project zijn er al verschillende aanvullende middelen ontwikkeld zoals:

- een geautomatiseerd excelbestand waarin u de leesscores in kunt vullen en dat net zo handig is als de systemen van Parnassys of Esis.

- een volgblad dyslexievermoeden

- een brochure over hoe je met zittenblijvers om moet gaan

Het onderzoek

Het leesredzaamheidsproject is ook een onderzoeksproject. Dat betekent dat ieder half jaar de scores naar Pravoo worden opgestuurd en wij die schoren statistisch gaan verwerken. We bekijken of de ontwikkelingslijn die aan het begin van het project is ontworpen nog klopt. Daarnaast bepalen we steeds de kwaliteit van de nieuwe DMT-versie en doen we onderzoek naar het opsporen van kinderen met de dyslexie, de ontwikkeling van deze kinderen en het effect van de behandeling door de zorginstelling op die kinderen.

Het project wordt begeleid door de RUG. Over dat onderzoek verschijnen er regelmatig onderzoeksrapporten die u kunt bestellen via de webwinkel op: www.pravoo.com Aan het onderzoek doen ongeveer 2500 kinderen op gewone basisscholen mee aangevuld door kinderen op Montessorischolen, kinderen op scholen voor speciaal onderwijs en kinderen op scholen waar ze zonder leesmethode werken.

De impact van redzaamheidslezen op dyslexie

In artikel 1 van deze serie is al aangegeven dat dyslexie en constructie is. Je kunt vaststellen dat er kinderen zijn met verharde lees/spellingproblemen, maar alles wat je daarna zegt over dyslexie is 'bedacht' en dus een keuze. Er is gekozen voor het snel lezen als doel van

het technisch lezen en er is gekozen voor het op één hoop gooien van dyslexie en dysorthografie.

Wat zijn de consequenties van deze keuzen:

- geploeter
- stress-
- bevordering

Geploeter

Overall in Nederland werken leer-

Yvonne Elling van Gerven • 1ste
intern begeleider / dyslexiespecialist / beelddenkcoach

2 d ...

Wij nemen ook deel aan het onderzoek naar het Redzaamheidslezen. Ik neem zelf de toetsen in alle groepen af, dus ook in groep 5 t/m 8 en kan dus duidelijk zien wat het verschil is. Bij het tempolezen wordt er vaak verklankt, maar bij het Redzaamheidslezen wordt er gelezen en begrepen. Je ziet wel dat het belangrijk is om te blijven benadrukken dat het gaat om het lezen met zo min mogelijk fouten en dat het niet gaat om de snelheid. Vooral bij jongetjes in groep 4 zie ik de neiging om toch zoveel mogelijk te willen lezen. Dat wedstrijdement zie je vaker terug.....snel snel. Dus daar moet je als leerkracht alert op blijven. Want ook al laat je de zandlopers weg bij het lezen, bij sommige kinderen zit er een van nature gehaastheid in. Net zoals dat je kinderen ziet die alles heel langzaam en rustig, zelfs wat traag doen, dus ook het lezen.

Wij zijn in ieder geval enthousiast en gaan hier ook zeker mee door. Door deelname aan het onderzoek ben ik anders gaan kijken naar de resultaten van de Dmt in de groepen 5 t/m 8. Wij geven bewuster leeslessen en zetten betere interventies in. (bewerkt)

krachten, zorginstelling (ik heb het van de kinderen gehoord) en ouders met behulp van zandlopers en stopwatches aan het verbeteren van de leesnelheid in de hoop dat kinderen minimaal een hoge C of gewone III scoren bij het lezen. Het nastreven van dat doel kost veel geplueter in de vorm van vele malen herhalend oefenen. Dat allemaal maar om een niveau van snel lezen te bereiken. Dat is weggegooid tijd en men realiseert zich niet dat men daarmee letterlijk leeftijd van kinderen steelt. Als men uit zou gaan van een gewoon leestempo zou er ook minder oefentijd nodig zijn en zou men meer tijd kunnen besteden aan belevend lezen, leesmotivatie, literatuureducatie, etc. Ook de toelatingstoetsen die de zorginstellingen hanteren kenmerken zich door de nadruk die men legt op snel(heid). Kortom; er wordt veel tijd verspild en geld verdiend aan het racen.

Stressbevordering

Door de onnodige nadruk op snel lezen en het controleren van de mate waarin kinderen snel lezen wordt **snel** een stressfactor die iedereen die omgaat met kinderen met leesproblemen vast kan stellen. Omdat dat onnodige stress is, zondigt men tegen de rechten van het kind op een ontspannen mogelijke jeugd.

Wat kan redzaamheidslezen betekenen voor kinderen met leesproblemen?

1. Redzaamheidslezen brengt rust in de begeleiding van kinderen met leesproblemen. Ze worden niet opgejaagd en onder druk gezet.
2. Redzaamheidslezen legt vanaf het begin de relatie met tekstverwerking en technisch lezen en zorgt er voor dat met de aangeleerde techniek van het visualiseren het belevend lezen meer kans krijgt.
3. Het betreft kinderen bij hun eigen leesontwikkeling
4. Het confronteert kinderen niet steeds met het feit dat ze zo op het eerste oog niet vooruitgaan omdat ze blijvend een D of E als oordeel over het inzet te horen krijgen, maar gaat uit van de hulpvraag van kinderen en laat hen zien dat ze ook steeds vooruitgaan.
5. Voorkomt geplueter en nutteloos geoefenen.

Is redzaamheidslezen de oplossing voor dyslexie?

Neen, redzaamheidslezen is geen oplossing voor dyslexie. Er blijven ook bij het redzaamheidslezen kinderen met leesproblemen. Die prevalentie is veel lager dan bij de ouderwetse manier van omgaan met toetsen. Bij E3 ging het om 4.3% zwakke lezers en bij M4 om 3% zwakke lezers.

Wat Vernooy en Bosman ook roepen, er blijven kinderen met verharde lees/spellingproblemen. Redzaamheidslezen kan wel zorgen dat kinderen met leesproblemen minder stress ervaren omdat de tijdsdruk weg is. Ook hoeven ze minder onnodig te ploeteren.

Wat kunt u doen?

Op dit moment doen ongeveer 7000 kinderen mee met het redzaamheidslezen. Voor de kinderen met leesproblemen hebben we een volgbld dyslexievermoeden ontwikkeld. Op dat blad staat aangegeven dat als een kind een bepaald aantal woorden op de redzaamheids-DMT leest de leerkracht dan ook nog de gewone DMT op de Cito-manier af moet nemen omdat die gegevens nodig zijn om het kind aan te kunnen melden bij een instellingen voor vergoede zorg.

We zitten er nog even aan vast om de zwakke lezers nog te confronteren het met racelezen. Met het NKD zijn we in overleg om daarvan verlost te worden.

Hoe kunt u overstappen op het redzaamheidslezen

Wat is voor het overstappen belangrijk:

1. Het bestellen van de gratis startbrochure via info@pravoo.nl
2. Het besluit om vanaf het volgend schooljaar te starten met het redzaamheidslezen. Dat voert u heel geleidelijk in, namelijk vanaf groep 3. Ieder jaar komt er dan weer een nieuwe groep 3 bij.
3. Als u meedoet bestelt u bij Pravoo de basismaterialen (het werkboek, de poster en de R-versie van de DMT-oefenmap) met de hulpmiddelen kunt u het zelf invoeren. U kunt niet meer meedoen met het onderzoeksproject, want dat 'loopt' al van 2018, maar u kunt het invoeren ook makkelijk door uw ib-er uit laten voeren omdat de implementatie uitvoerig is beschreven in het werkboek. Als u dat werkboek hebt dan komt u in een register en ontvangt u gratis de updates, onderzoeksrapporten en de nieuwe versies van het werkboek.

Speciale website

Zie voor meer informatie: <https://www.redzaamheidslezen.nl/>

Literatuur

- **Koning, Luc (2019)** Het werkboek bij het redzaamheidslezen. Daarle, Pravoo.
- **Koning, Luc (2019)** Redzaamheidslezen rapport 1e jaar 2018-2019, groep 3. Daarle, Pravoo.
- **Koning, Luc (2020)** Tussentijds datarapport redzaamheidslezen; M3, E3, en M4. Daarle, pravoo

The screenshot shows the Pravoo website interface. At the top, there is a navigation menu with links for 'Home', 'Algemeen', 'M3', 'M4', 'Onderwijsinstellingen', 'Werkboek', 'Frequentie', 'Beleiden', 'Vragen', 'Steunen', and 'Contact'. The main content area features a large image of a teacher and a young boy sitting at a desk, looking at a book together. To the right of the image, the text reads: 'Redzaamheidslezen Twee keer getoetst De meeste kinderen worden twee keer per jaar getoetst met de DMT-woordtoets. Een onderdeel van de toetsvragen is dat het SNEL moet. Dit kan de leerkracht niet in de loop van de jaren een goed gevoel in het lezen te krijgen en mogelijk wordt het moeilijker. De vraag is echter: wie of hoe? Het moet kunnen lezen. Dit is eigenlijk alleen de instants. Verder heeft dat geen enkele zin.' Below this, there is a section titled 'Redzaamheidslezen' which states: 'Redzaamheidslezen is een vorm van lezen waarbij het lezen gaat terug en leerkracht in lezen. Dit kan de leerkracht niet in de loop van de jaren een goed gevoel in het lezen te krijgen en mogelijk wordt het moeilijker. De vraag is echter: wie of hoe? Het moet kunnen lezen. Dit is eigenlijk alleen de instants. Verder heeft dat geen enkele zin.' There is also a section for 'Het onderzoeksproject' and 'Pravoo-website'.